

Osallisuus syntyy yhdessä

Väitöskirjatutkija Perttu Männistö

Jyväskylän yliopiston opettajankoulutuslaitos

Mitä kaikkea osallisuus on?

- ▶ Onko olemassa ”oikeaa” osallisuutta?
- ▶ Onko osallisuus toiminnan tavoite vai jotain muuta?

Lähtökohtana yhteisö

- ▶ Ihminen ei voi olla osallinen yksinään
- ▶ Osallisuus tapahtuu aina suhteessa johonkin yhteisöön tai yhteisön kautta/avulla/vaikutuksella
- ▶ Esimerkiksi rekkakuski keskellä ei mitään voi tuntea osallisuutta, koska tuntee olevansa hyödyllinen yhteiskunnan näkökulmasta

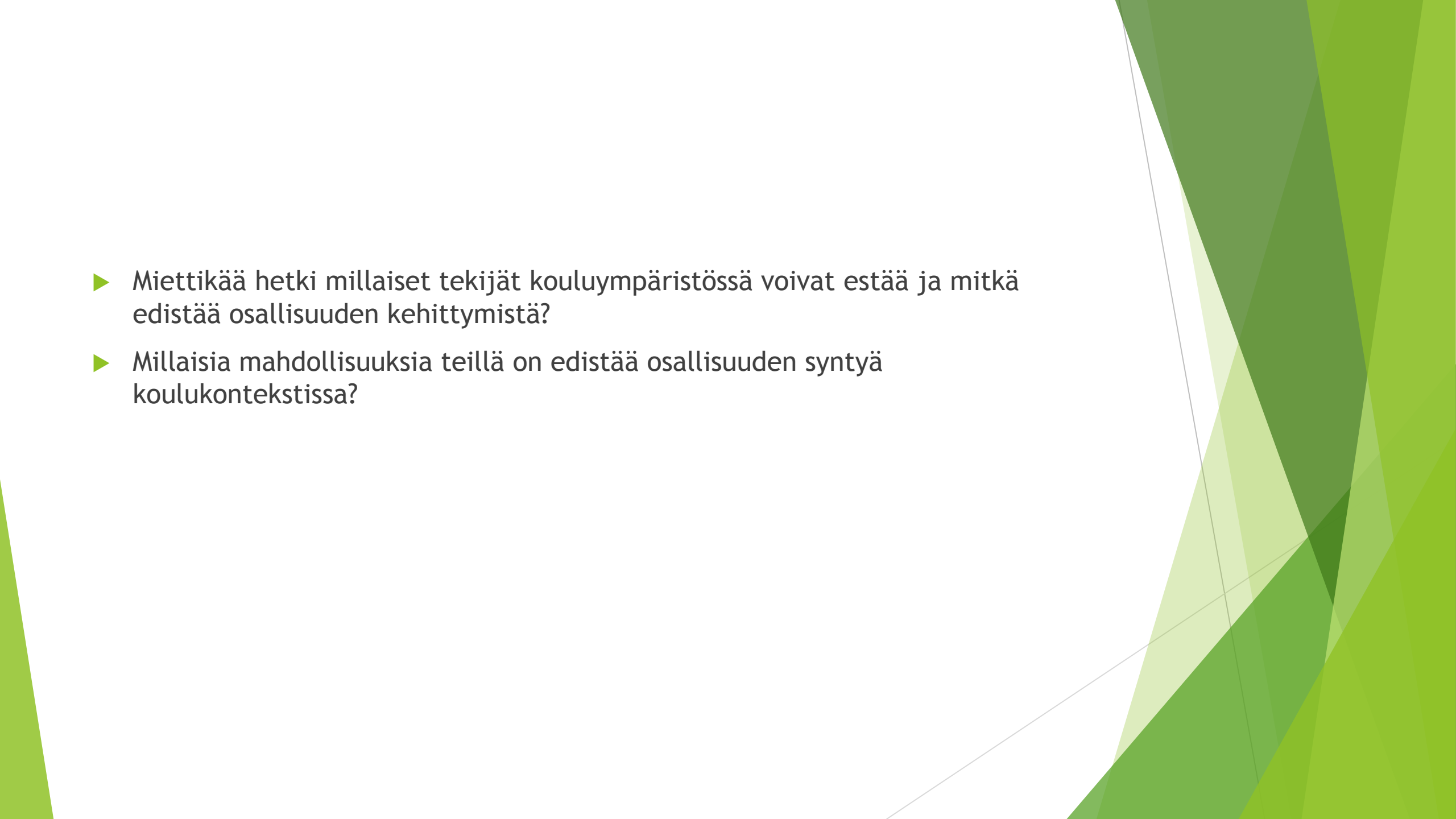
Osallisuuden ja osallistumisen suhteesta

- Osallisuus on ihmisen sosiaaliseen perusluonteeseen liittyvää kuulumista johonkin, olemista, elämistä ja toimimista yhteydessä muihin ihmisiin. Osallistuminen puolestaan on toimintaa, joka voi edistää osallisuutta mutta joka itsessään ei voi olla osallisuuden synonyymi - ei vaikka se täyttäisi millaiset laatukriteerit. (Nivala & Ryynänen 2013)

- Sosiaalipedagogisen osallisuuskäsityksen mukaan ihminen on osallinen yhteisössä, kun hänellä on esteetön mahdollisuus olla osa yhteisöä (kuuluu johonkin), hän toimii osana yhteisöä (osallistuu) ja kokee myös olevansa osa yhteisöä (emotionaalinen/yksityinen ulottuvuus; tuntee kuuluvansa).

Kasvatus ja osallisuus

- ▶ Kasvamme osaksi erilaisia yhteisöjä ja yhteiskuntaa
- ▶ Tapahtuu suhteessa siihen, miten ymmärrämme osallisuuden
- ▶ Hallinnan käsite keskeinen kuvatessa kasvatuksen ja osallisuuden suhdetta → Viralliset instituutiot pyrkivät tuottamaan kuvaa oikeanlaisesta osallisuudesta (Meillä täytyy olla yhteiskunnassa kuva ”oikeanlaisesta osallisuudesta”, sillä muuten kukaan ei voisi lähtökohtaisesti syrjäytyä)

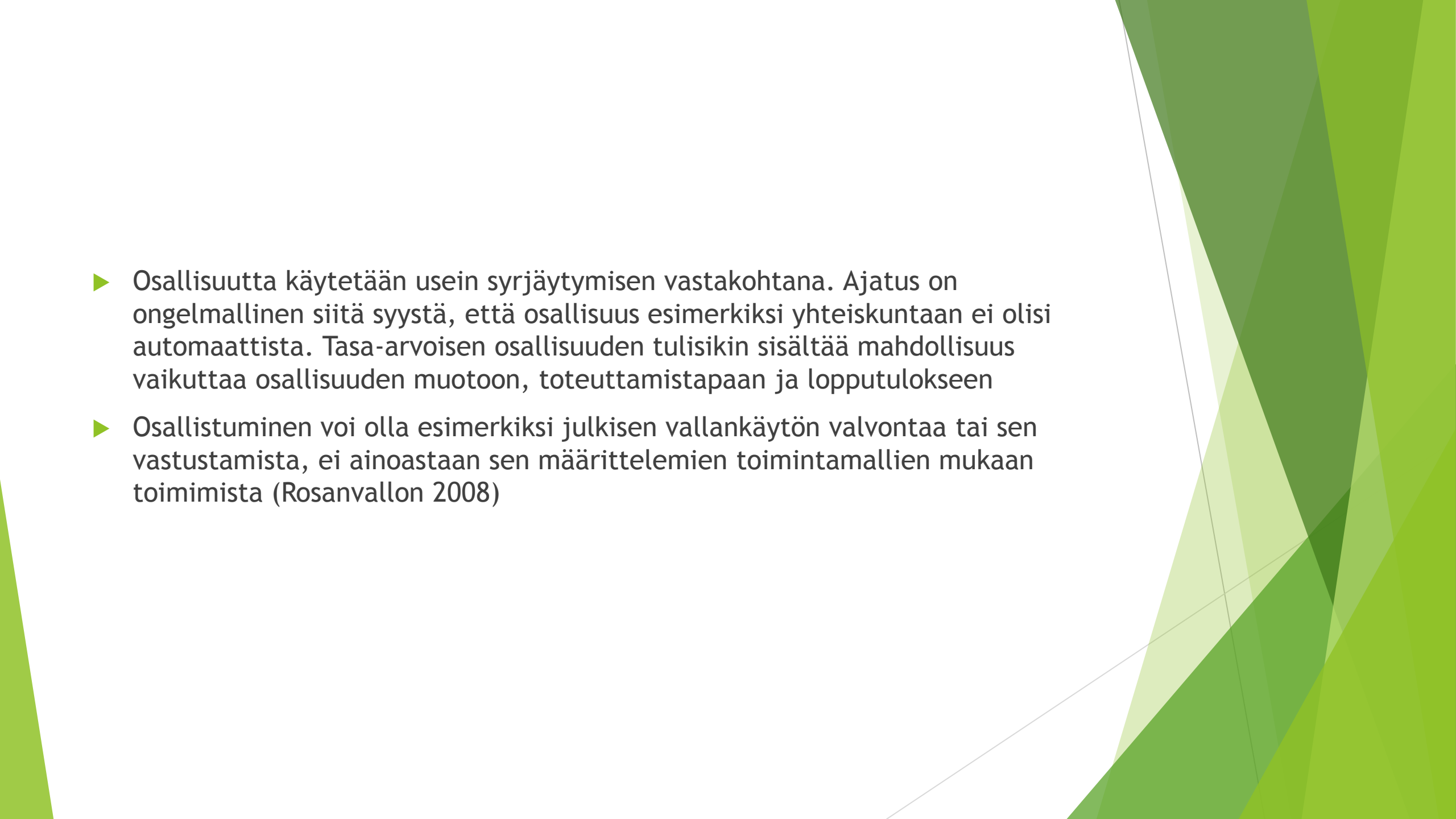
- 
- The background of the slide features abstract, overlapping geometric shapes in various shades of green, ranging from light lime to dark forest green. These shapes are primarily located on the right side of the slide, creating a modern, layered effect. The left side of the slide is a plain white background where the text is located.
- ▶ Miettikää hetki millaiset tekijät kouluympäristössä voivat estää ja mitkä edistää osallisuuden kehittymistä?
 - ▶ Millaisia mahdollisuuksia teillä on edistää osallisuuden syntyä koulukontekstissa?

- 
- The background of the slide features abstract, overlapping green geometric shapes, primarily triangles and polygons, in various shades of green, creating a modern and dynamic visual effect.
- ▶ Tehokkuus, muut vaatimukset
 - ▶ Normatiivisuus ja normaalius
 - ▶ Sisältövaatimukset
 - ▶ Vapaus, dynaamisuus, tässä hetkessä oleminen
 - ▶ Toiminnan hauraus ja uhkaavuus
 - ▶ Empaattisuus, ymmärtäminen

- Kykyä sietää eroja ja erilaisuutta, jopa nauttia ja hyötyä niistä, ei opi harjoittelematta eikä käden käänteessä. Se on taito, joka muiden taitojen tavoin vaatii opiskelua ja harjoittelua. Kyvyttömyys kohdata ihmisten hämmentävä erilaisuus ja kaikkien luokittelevien/järjestävien päätösten ambivalenssi ovat, päinvastoin, itse itseään ruokkivia ja itse itseään vahvistavia. Mitä kiihkeämpiä ovat halu yhdenmukaisuuteen ja yritykset erojen ja erilaisuuden poistamiseksi, sitä vaikeampi on tuntea oloaan kotoisaksi muukalaisten edessä, sitä uhkaavammalta erilaisuus vaikuttaa ja sitä syvempää ja intensiivisempää on sen ruokkima pelko. (Bauman 2002, 130)

Kohti tasa-arvoista osallisuutta

- ▶ Osallisuuden käsitteeseen sisältyy ihanne yhteisöstä, jonka jäsenet kokevat kuuluvansa yhteisöön sen arvokkaina jäseninä ja jotka voivat ja haluavat toimia yhteisön sisällä ja yhteisön kautta ympäröivässä maailmassa (Kiilakoski 2012)
- ▶ Mitä tarkoittaa yhteisöllisyys? Milloin se toteutuu? Milloin se ei toteudu? Voiko se toteutua vajavaisesti?
- ▶ Mitä tarkoittaa turvallinen yhteisö?

- 
- The background of the slide features abstract, overlapping green geometric shapes, primarily triangles and polygons, in various shades of green, creating a modern and dynamic visual effect.
- ▶ Osallisuutta käytetään usein syrjäytymisen vastakohtana. Ajatus on ongelmallinen siitä syystä, että osallisuus esimerkiksi yhteiskuntaan ei olisi automaattista. Tasa-arvoisen osallisuuden tulisi sisältää mahdollisuus vaikuttaa osallisuuden muotoon, toteuttamistapaan ja lopputulokseen
 - ▶ Osallistuminen voi olla esimerkiksi julkisen vallankäytön valvontaa tai sen vastustamista, ei ainoastaan sen määrittelemien toimintamallien mukaan toimimista (Rosanvallon 2008)

Osallisuuden edistäminen

- ▶ Edellyttää asioita sekä yksilöltä että yhteisöltä
- ▶ Ei tapahdu itsestään, vaatii jatkuvaa työtä
- ▶ On tärkeää oppia tunnistamaan ja kehittämään niitä tekijöitä, piirteitä ja vaatimuksia, mitkä toimivat osallisuuden toteutumisen ”mittana” → Voivat olla tiedostamattomia
- ▶ Pyrkimys ”aina kattavampaan” käsitykseen osallisuudesta kilpistyy aina:
Ykseys - moninaisuus

Osallisuus moninaisuutena

- ▶ Osallisuuden tasa-arvo toteutuu moninaisuutena → Erilaisten osallisuuskäsitysten moninaisuus estää luonnollisesti syrjäytymistä tai siis tekee sen mahdottomaksi. Se ei kuitenkaan poista sitä, että edelleen yksilöt syrjäänvetäytyvät, mutta se, että yksilöiden sallitaan ”olla omia itsejään” lähtökohtaisesti torjuu syrjäytymistä
- ▶ Mitä moninaisuus voi olla?
- ▶ Yksilöiden mahdollisuus osallistua ja kehittää yhteisöä kaikkien ainutlaatuisuutta kuvaavalla tavalla on moninaisuuden lähtökohta